

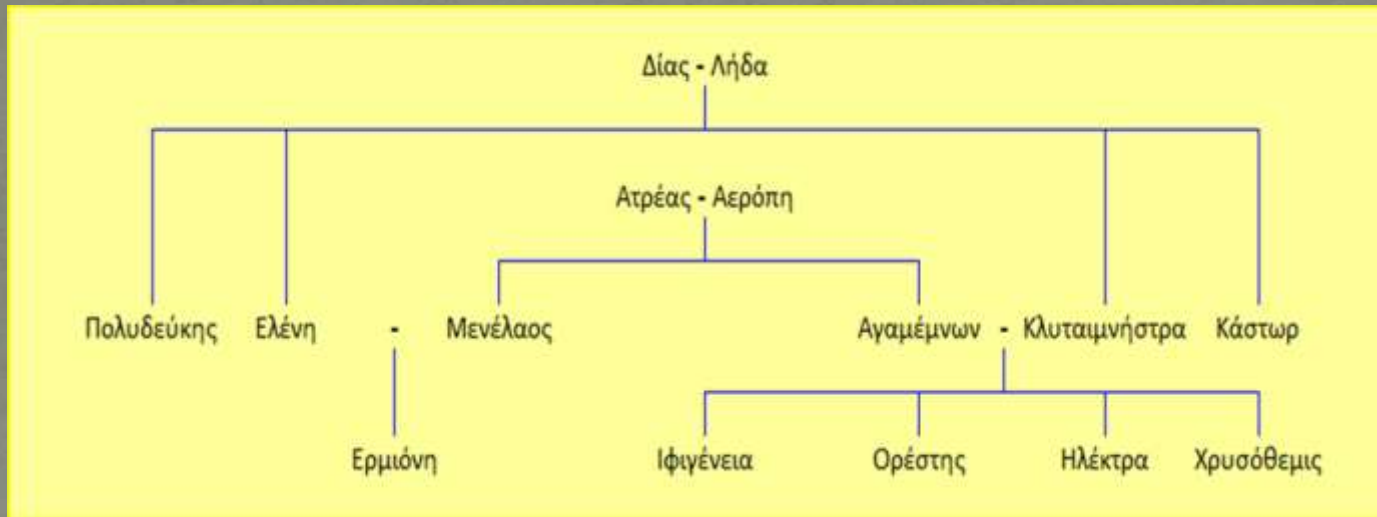
ΜΕΝΕΛΑΟΣ

2^ο Γυμνάσιο Μελισσίων
Δραματική Ποίηση, Ευριπίδη *Ελένη*

Επιμέλεια: Γιάννης Ζαλώνης
(Γ2)

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Ηλιοπούλου Φωτεινή

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟ ΔΕΝΤΡΟ

Ανάλογα με την έμφαση που δινόταν στο παρελθόν και στο γενεαλογικό δέντρο του Μενελάου, αποκαλούνταν Ατρείδης, Πελοπίδης, Τανταλίδης, Πλεισθενίδης. Ήταν σύζυγος της Ελένης, κόρη του Τυνδάρεου και της Λήδας, αδελφή της Κλυταιμνήστρας και των Διοσκούρων, πατέρας της Ερμιόνης, ενός γιου από άλλη γυναίκα, σκλάβα, του Μεγαπένθη, που ήταν και το στερνοπαίδι του κατά την ομηρική παράδοση (Οδ., δ 10-14) και του Ξενόδαμου από την κρητικιά Κνωσσία. Μεταγενέστεροι συγγραφείς αναφέρουν και άλλα παιδιά του Μενέλαου και της Ελένης.

Στην *Ιλιάδα* ο Μενέλαος περιγράφεται ξανθός, με φαρδιούς ώμους, λιγόλογος, γνωστικός, καλόκαρδος (Γ 210, 214, 284). Έτσι, χαρίζει τη ζωή στον Τρώα ήρωα Άδραστο (Ζ 37) και συγχωρεί τον γιο του Νέστορα Αντίλοχο, που προσπάθησε να τον ξεπεράσει στην αρματοδρομία με όχι έντιμα μέσα (Ψ 602). Για την καλοσύνη του επιπλήττεται από τον αδελφό του Αγαμέμνονα (Ζ 37). Όσο για την καταγωγή του, ό,τι ισχύει για τον Αγαμέμνονα ισχύει και για τον μικρότερο αδελφό Μενέλαο. Θεωρούνταν γιος (ή εγγονός) του Ατρέα ή του Πλεισθένη (Ησίοδος, απ. 194), και της Αερόπης, κόρης του Κατρέα από την Κρήτη.

Ο γάμος του Μενέλαου με την Ελένη

Ως ένας από τους μνηστήρες της Ελένης τη διεκδίκησε και την κέρδισε ως ο πλουσιότερος αλλά και ως αδελφός του Αγαμέμνονα, άνδρα της μεγαλύτερης αδελφής της Ελένης, της Κλυταιμνήστρας. Γι' αυτούς τους λόγους ήταν ο εκλεκτός του Τυνδάρεω, πατέρα της Ελένης, ο οποίος δέσμευσε τους μνηστήρες με κοινό όρκο να σεβαστούν την όποια απόφαση και επιπλέον να συνδράμουν στον σύζυγο της Ελένης, όποιος κι αν ήταν, σε περίπτωση που η Ελένη γινόταν θύμα αρπαγής. Ο γάμος έγινε ομαλά και όταν ο Τυνδάρεως έχασε τα αγόρια του, και διαδόχους στον θρόνο του, τους Διόσκουρους, ζήτησε από τον Μενέλαο να αφήσει το Άργος και να βασιλέψει στη Σπάρτη. Με την Ελένη έζησε ήσυχα τουλάχιστον εννιά χρόνια.

Αρπαγή της Ελένης

Η έλευση του γιου του βασιλιά της Τροίας Πριάμου, του Πάρη, στη Σπάρτη, με πλοία που είχαν φτιαχτεί αποκλειστικά για αυτό το ταξίδι, μια και οι Τρώες δεν ήταν λαός θαλασσινός, διέκοψε τον ήρεμο γάμο. Άλλη εκδοχή αποδίδει την έλευση του Πάρη στον Μενέλαο. Διότι ο Μενέλαος είχε κάποτε φιλοξενηθεί στην Τροία από τον Πάρη, όταν χρησμός τον έφερε στην περιοχή για να θυσιάσει στους τάφους των γιων του Προμηθέα και να εξευμενίσει τους θεούς, ώστε να απαλλαχτεί η Σπάρτη από την ξηρασία που την έπληττε.

Αργότερα, ο Μενέλαος ανταπέδωσε τη φιλοξενία στον Πάρη και τον καθήρε από ακούσιο φόνο που είχε διαπράξει, οπότε και είχε αναγκασθεί να εγκαταλείψει την Τροία. Δέκα μέρες μετά την έλευσή του ο Μενέλαος ειδοποιήθηκε για τον θάνατο του Κατρέα, παππού του από την πλευρά της μητέρας του και έφυγε αμέσως για την Κρήτη, για να τον κηδέψει, αφήνοντας εντολή στην Ελένη να περιποιηθεί τον ξένο τους, ο οποίος από την πρώτη στιγμή της είχε προσφέρει πλούσια δώρα. Εκμεταλλευόμενος την απουσία του Μενέλαου, ο Πάρης έφυγε με την Ελένη, με σκλάβες και θησαυρούς από το παλάτι του οικοδεσπότη.

Η θεά Ίριδα ειδοποίησε αμέσως τον Μενέλαο που επέστρεψε στη Σπάρτη και ευθύς αναχώρησε για τις Μυκήνες, ζητώντας από τον αδελφό του Αγαμέμνονα να συγκεντρώσει τους ηγεμόνες της Ελλάδας και τους παλιούς μνηστήρες της Ελένης, ώστε με τον στρατό και τον στόλο τους να πάρουν πίσω την Ελένη. Τα επιχειρήματα γι' αυτή την πανελλήνια εκστρατεία ήταν και η δέσμευση των μνηστήρων αλλά και ότι, αν η πράξη αφηνόταν ατιμώρητη, τότε μπορεί να κινδύνευαν και οι γυναίκες και των υπολοίπων. Ο Μενέλαος ξεκίνησε μια σειρά ταξιδιών για να πείσει διάφορους ηγεμόνες, πρώτα τον ηλικιωμένο Νέστορα της Πύλου και πατέρα γενναίου γιου και στη συνέχεια μαζί, για να πείσουν τον Οδυσσέα και τον Αχιλλέα, αδέσμευτοι από τον όρκο προς τον Τυνδάρεω. Μαζί με τον Αγαμέμνονα ταξίδευσαν στην Κύπρο και μετά πήγαν στους Δελφούς για χρησμό, που όρισε στον Μενέλαο να αφιερώσει ένα περιδέραιο της Ελένης, δώρο της Αφροδίτης, στην Αθηνά.

Ο Μενέλαος στην Τροία

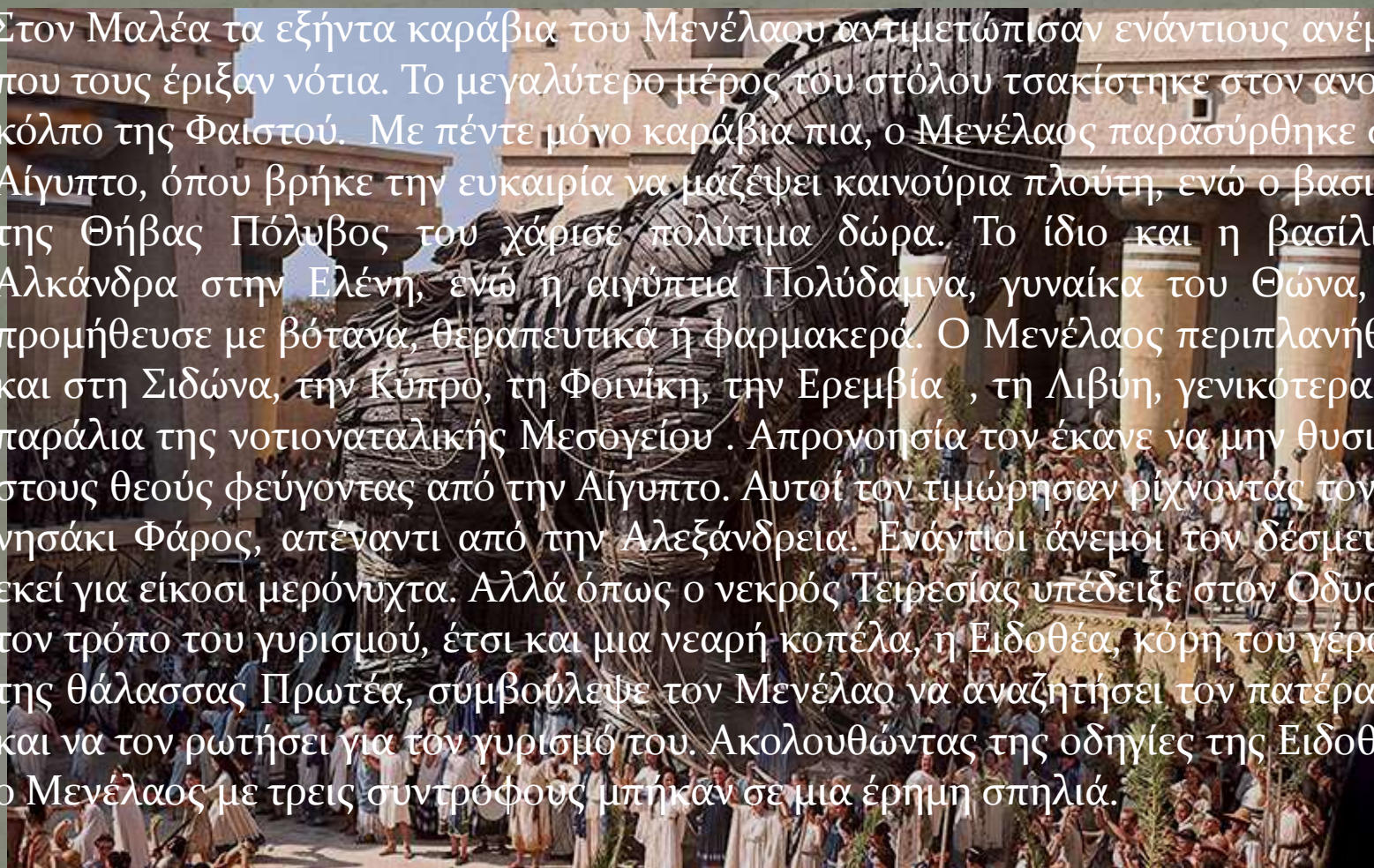
Με εξήντα καράβια έφθασε ο Μενέλαος στην Τροία. Από την Τένεδο, όπου άραξε καταρχάς ο στόλος των Ελλήνων, οι Αχαιοί τον έστειλαν αντιπροσωπεία μαζί με τον Οδυσσέα, για να δοκιμάσουν να βρουν λύση διπλωματική στο πρόβλημα. Οι Τρώες αρνήθηκαν κάθε συμβιβασμό και επιδίωξαν να δολοφονήσουν τους δύο άνδρες παραβιάζοντας τους νόμους της φιλοξενίας. Όμως ο Αντήνορας, ανιψιός του Πριάμου, στο σπίτι του οποίου φιλοξενήθηκαν, τους φυγάδευσε κρυφά, καθώς δεν θέλησε να προστεθεί στην πρώτη αδικία, την αρπαγή της Ελένης, και μια δεύτερη, η δολοφονία πρεσβευτών. Έχει την προστασία της Ήρας και της Αθηνάς, είναι δεινός πολεμιστής, όμως είναι λιγότερο βίαιος από τους άλλους Αχαιούς, μάλιστα ο Αγαμέμνονας τον κατηγορεί για έλλειψη πρωτοβουλίας. Μονομαχεί με τον Πάρη και τον νικά, όμως η Αφροδίτη σώζει τον προστατευόμενό της. Αλλά και η Αθηνά σώζει τον Μενέλαο, όταν ο Πάνδαρος τον τοξεύει ύπουλα σε στιγμή που ίσχυαν σπονδές (Ιλ., Δ 104 κ.ε.). Το βέλος του εχθρού δεν πληγώνει την κοιλιά του Μενέλαου και ο Μαχάονας τον γιατρεύει εύκολα.

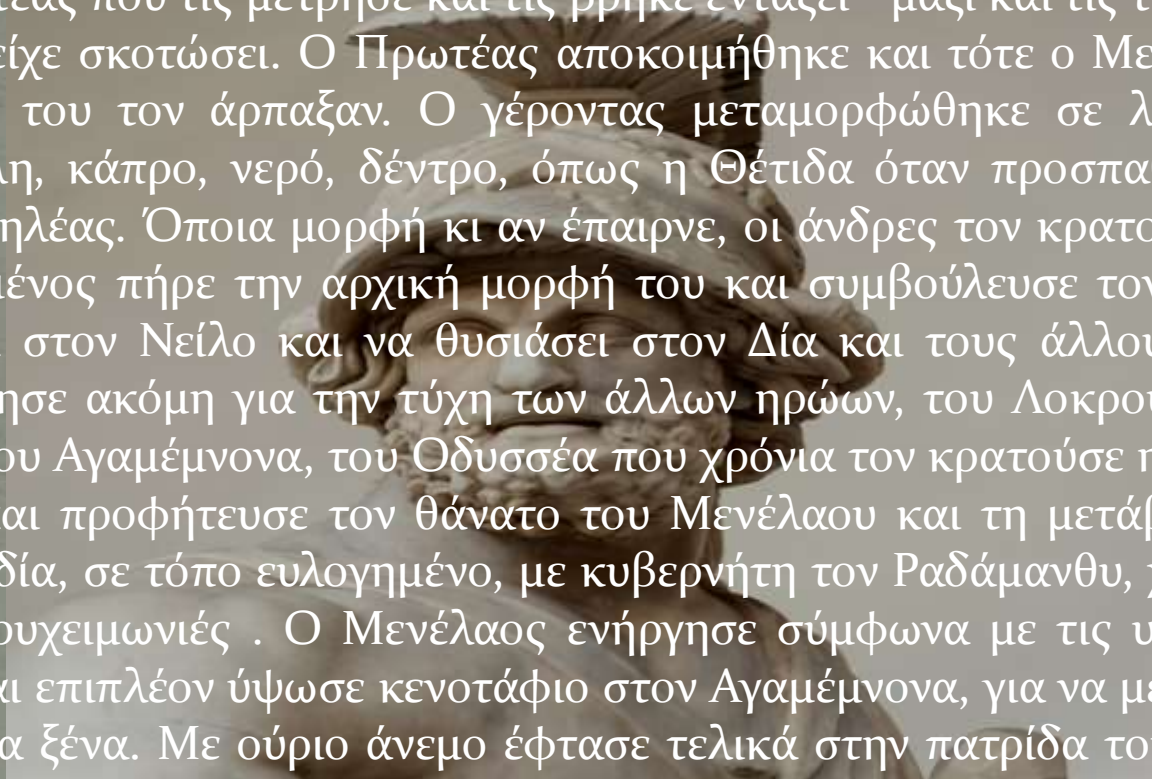
Επιστροφή

Ο Μενέλαος θέλησε μετά την άλωση της Τροίας να ξεκινήσουν για το ταξίδι της επιστροφής, όμως ο Αγαμέμνονας παρέμενε, για να εξιλεώσει με θυσίες την Αθηνά για τις καταστροφές των ιερών στην Τροία. Έτσι, Μενέλαος, Νέστορας, Οδυσσέας, Διομήδης φόρτωσαν στα καράβια τους τα λάφυρα και έφυγαν, ενώ ο Αγαμέμνονας παρέμεινε στην Τρωάδα. Εκεί επέστρεψαν ο Οδυσσέας και άλλοι αρχηγοί, γιατί στην Τένεδο προέκυψε νέα σύγκρουση μεταξύ των αρχηγών, την οποία προκάλεσε ο Δίας. Μενέλαος, Νέστορας και Διομήδης συνέχισαν το ταξίδι της επιστροφής. από τον Δία τους υπέδειξε το ανοιχτό πέλαγος προς της Γεραιστό, το νοτιοανατολικό ακρωτήριο της Εύβοιας. Με πρώτο αέρα έφτασαν στον προορισμό τους, όπου θυσίασαν στον Ποσειδώνα. Λίγες μέρες μετά, Νέστορας και Διομήδης βρίσκονταν πια στις πατρίδες τους, όχι όμως και ο Μενέλαος που αναγκάστηκε να αποβιβαστεί στο Σούνιο για να θάψει τον κυβερνήτη του καραβιού του, τον γιο του Ονήτορα Φρόντη που πέθανε ξαφνικά πάνω στο τιμόνι.

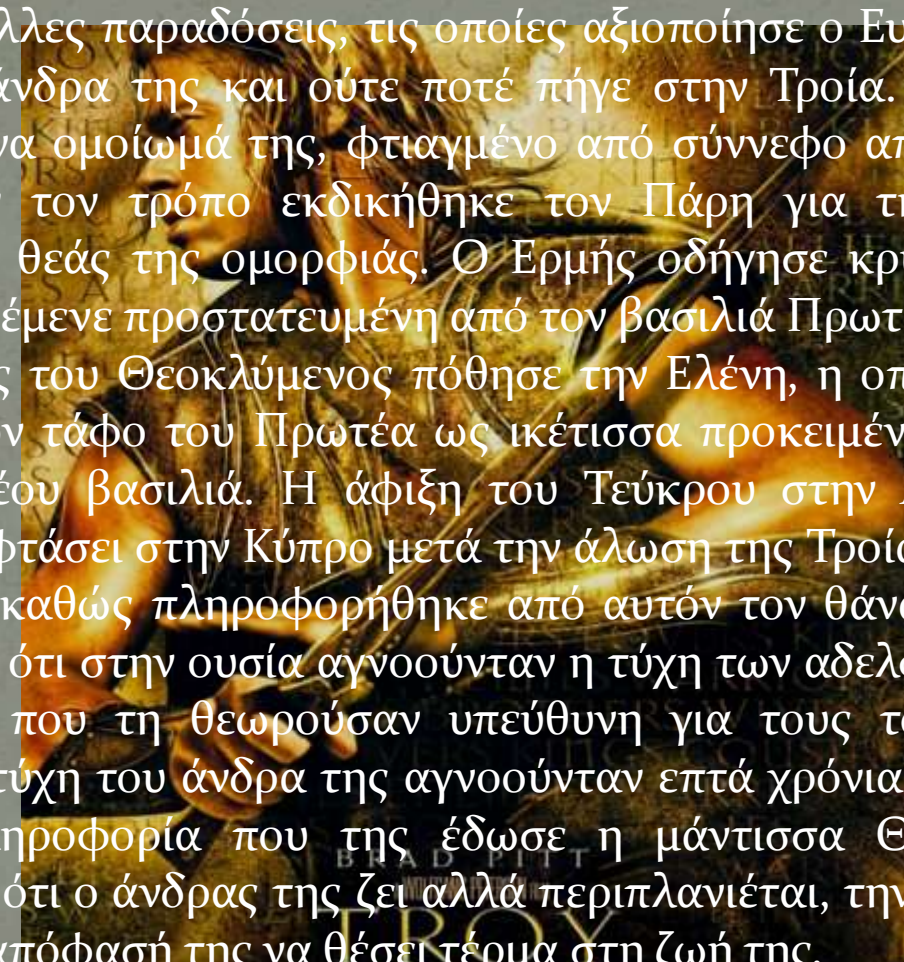
Στον Μαλέα τα εξήντα καράβια του Μενέλαου αντιμετώπισαν ενάντιους ανέμους που τους έριξαν νότια. Το μεγαλύτερο μέρος του στόλου τσακίστηκε στον ανοιχτό κόλπο της Φαιστού. Με πέντε μόνο καράβια πια, ο Μενέλαος παρασύρθηκε στην Αίγυπτο, όπου βρήκε την ευκαιρία να μαζέψει καινούρια πλούτη, ενώ ο βασιλιάς της Θήβας Πόλυβος του χάρισε πολύτιμα δώρα. Το ίδιο και η βασίλισσα Αλκάνδρα στην Ελένη, ενώ η αιγύπτια Πολύδαμνα, γυναίκα του Θώνα, την προμήθευσε με βότανα, θεραπευτικά ή φαρμακερά. Ο Μενέλαος περιπλανήθηκε και στη Σιδώνα, την Κύπρο, τη Φοινίκη, την Ερεμβία, τη Λιβύη, γενικότερα στα παράλια της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Απρονοησία τον έκανε να μην θυσιάσει στους θεούς φεύγοντας από την Αίγυπτο. Αυτοί τον τιμώρησαν ρίχνοντας τον στο νησάκι Φάρος, απέναντι από την Αλεξάνδρεια. Εναντίιοι άνεμοί τον δέσμευσαν εκεί για είκοσι μερόνυχτα. Αλλά όπως ο νεκρός Τειρεσίας υπέδειξε στον Οδυσσέα τον τρόπο του γυρισμού, έτσι και μια νεαρή κοπέλα, η Ειδοθέα, κόρη του γέροντα της θάλασσας Πρωτέα, συμβούλεψε τον Μενέλαο να αναζητήσει τον πατέρα της και να τον ρωτήσει για τον γυρισμό του. Ακολουθώντας της οδηγίες της Ειδοθέας, ο Μενέλαος με τρεις συντρόφους μπήκαν σε μια έρημη σπηλιά.

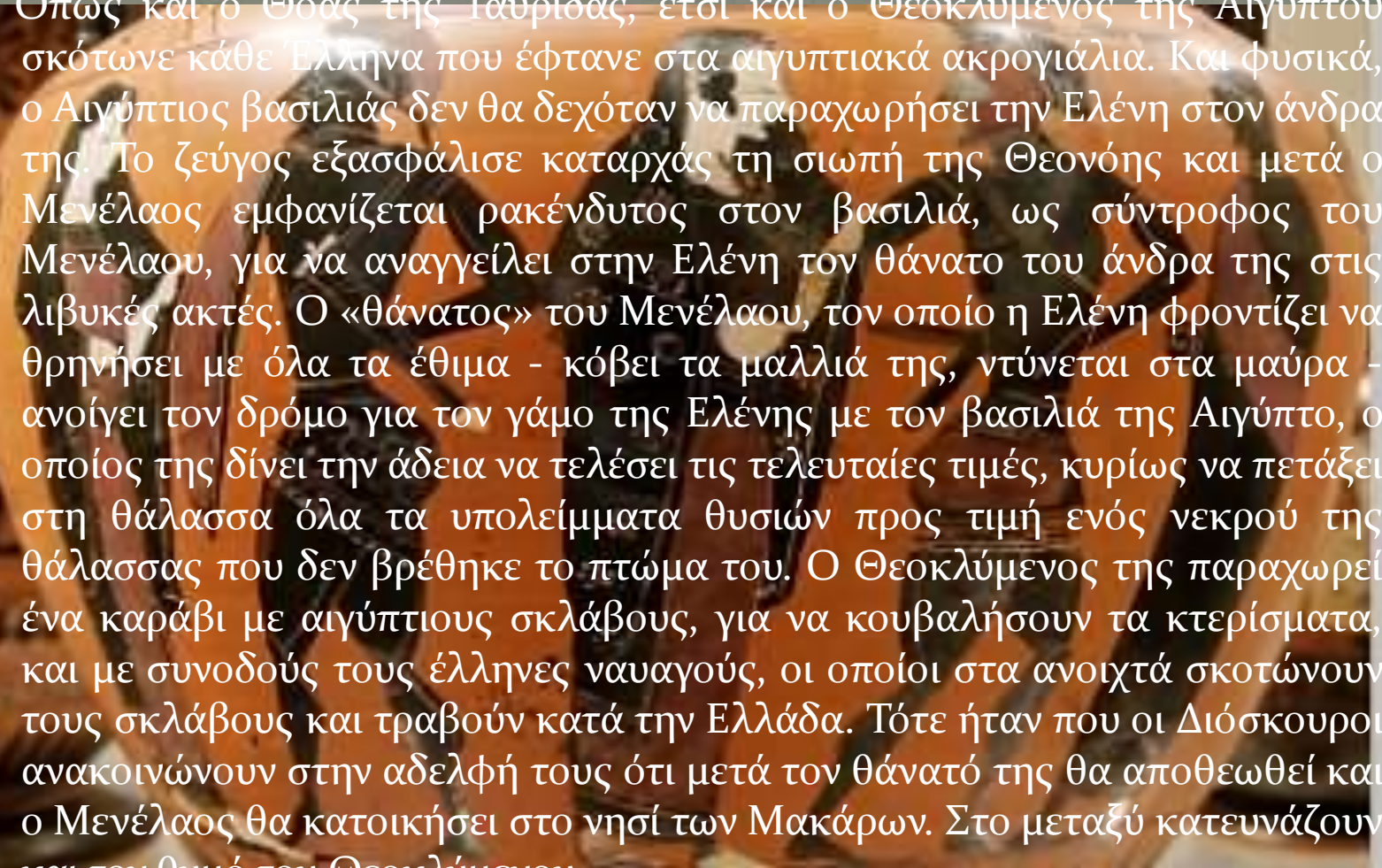

Εκεί η κοπέλα τους σκέπασε με δέρματα από τέσσερις φώκιες που η ίδια μόλις είχε ξεγδάρει και, για να μην πνιγούν οι τέσσερις άνδρες από την άσχημη μυρωδιά, τους έσταξε αμβροσία στα ρουθούνια. Σε λίγο βγήκαν οι φώκιες από τη θάλασσα και ο Πρωτέας που τις μέτρησε και τις βρήκε εντάξει - μαζί και τις τέσσερις που η κόρη του είχε σκοτώσει. Ο Πρωτέας αποκοιμήθηκε και τότε ο Μενέλαος και οι σύντροφοί του τον άρπαξαν. Ο γέροντας μεταμορφώθηκε σε λιοντάρι, φίδι, λεοπάρδαλη, κάπρο, νερό, δέντρο, όπως η Θέτιδα όταν προσπαθούσε να την πιάσει ο Πηλέας. Όποια μορφή κι αν έπαιρνε, οι άνδρες τον κρατούσαν σφιχτά. Αποκαμωμένος πήρε την αρχική μορφή του και συμβούλεψε τον Μενέλαο να επιστρέψει στον Νείλο και να θυσιάσει στον Δία και τους άλλους θεούς. Τον πληροφόρησε ακόμη για την τύχη των άλλων ηρώων, του Λοκρού Αίαντα, του αδελφού του Αγαμέμνονα, του Οδυσσέα που χρόνια τον κρατούσε η Καλυψώ στο νησί της και προφήτευσε τον θάνατο του Μενέλαου και τη μετάβασή του στα Ηλύσια πεδία, σε τόπο ευλογημένο, με κυβερνήτη τον Ραδάμανθυ, χωρίς βροχές, χιόνια, βαρυχειμωνιές . Ο Μενέλαος ενήργησε σύμφωνα με τις υποδείξεις του Πρωτέα και επιπλέον ύψωσε κenoτάφιο στον Αγαμέμνονα, για να μείνει το όνομά του και στα ξένα. Με ούριο άνεμο έφτασε τελικά στην πατρίδα του ύστερα από δεκαοκτώ χρόνια απουσίας.

Ο Μενέλαος στην Αίγυπτο

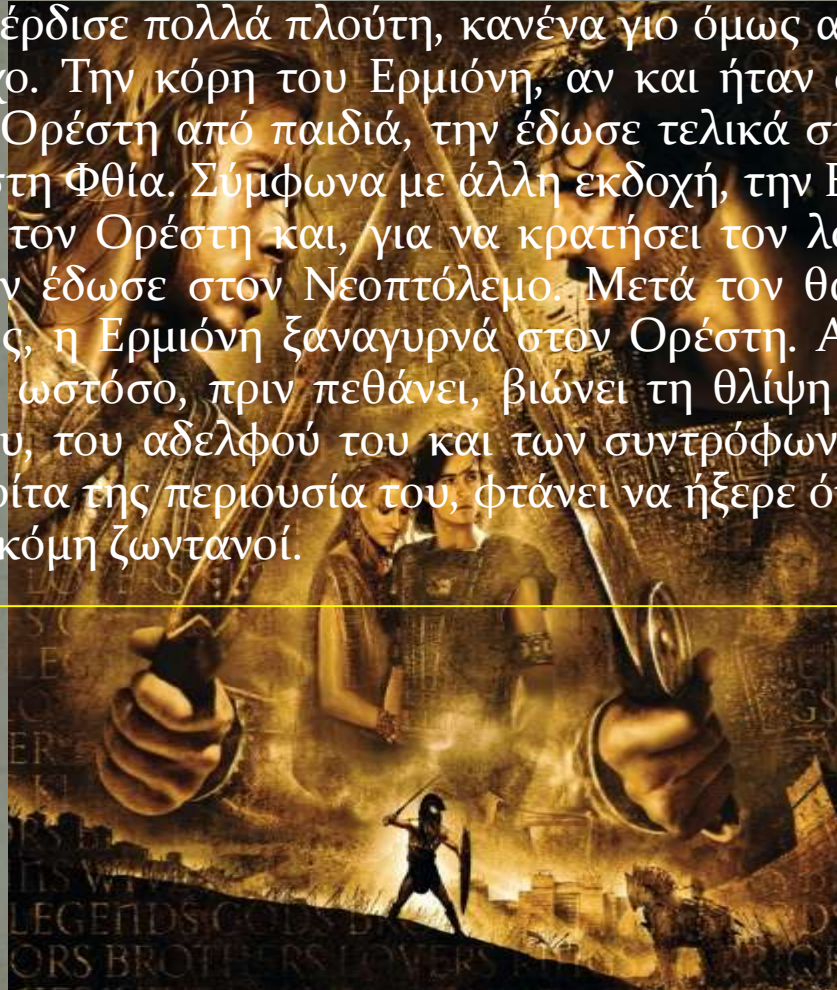
Σύμφωνα με άλλες παραδόσεις, τις οποίες αξιοποίησε ο Ευριπίδης, η Ελένη δεν απάτησε τον άνδρα της και ούτε ποτέ πήγε στην Τροία. Αυτό που άρπαξε ο Πάρης ήταν ένα ομοίωμά της, φτιαγμένο από σύννεφο από την ίδια την Ήρα, που με αυτόν τον τρόπο εκδικήθηκε τον Πάρη για την επιλογή του της Αφροδίτης ως θεάς της ομορφιάς. Ο Ερμής οδήγησε κρυφά την Ελένη στην Αίγυπτο, όπου έμενε προστατευμένη από τον βασιλιά Πρωτέα, μέχρι που εκείνος πέθανε. Ο γιος του Θεοκλύμενος πόθησε την Ελένη, η οποία αναγκάστηκε να προσπέσει στον τάφο του Πρωτέα ως ικέτισσα προκειμένου να σωθεί από τις ορέξεις του νέου βασιλιά. Η άφιξη του Τεύκρου στην Αίγυπτο, ενδιάμεσος σταθμός πριν φτάσει στην Κύπρο μετά την άλωση της Τροίας, έφεραν την Ελένη σε απελπισία, καθώς πληροφορήθηκε από αυτόν τον θάνατο της μητέρας της και το γεγονός ότι στην ουσία αγνοούνταν η τύχη των αδελφών της· τις κατάρρες των Ελλήνων που τη θεωρούσαν υπεύθυνη για τους τόσους θανάτους· το γεγονός ότι η τύχη του άνδρα της αγνοούνταν επτά χρόνια μετά την άλωση της Τροίας. Η πληροφορία που της έδωσε η μάντισσα Θεονόη, αδελφή του Θεοκλύμενου, ότι ο άνδρας της ζει αλλά περιπλανιέται, την απέτρεψε από το να εκτελέσει την απόφασή της να θέσει τέρμα στη ζωή της.

Όπως και ο Θόας της Ταυρίδας, έτσι και ο Θεοκλύμενος της Αιγύπτου σκότωνε κάθε Έλληνα που έφτανε στα αιγυπτιακά ακρογιάλια. Και φυσικά, ο Αιγύπτιος βασιλιάς δεν θα δεχόταν να παραχωρήσει την Ελένη στον άνδρα της. Το ζεύγος εξασφάλισε καταρχάς τη σιωπή της Θεονόης και μετά ο Μενέλαος εμφανίζεται ρακένδυτος στον βασιλιά, ως σύντροφος του Μενέλαου, για να αναγγείλει στην Ελένη τον θάνατο του άνδρα της στις λιβυκές ακτές. Ο «θάνατος» του Μενέλαου, τον οποίο η Ελένη φροντίζει να θρηνήσει με όλα τα έθιμα - κόβει τα μαλλιά της, ντύνεται στα μαύρα - ανοίγει τον δρόμο για τον γάμο της Ελένης με τον βασιλιά της Αιγύπτου, ο οποίος της δίνει την άδεια να τελέσει τις τελευταίες τιμές, κυρίως να πετάξει στη θάλασσα όλα τα υπολείμματα θυσιών προς τιμή ενός νεκρού της θάλασσας που δεν βρέθηκε το πτώμα του. Ο Θεοκλύμενος της παραχωρεί ένα καράβι με αιγύπτιους σκλάβους, για να κουβαλήσουν τα κτερίσματα, και με συνοδούς τους έλληνες ναυαγούς, οι οποίοι στα ανοιχτά σκοτώνουν τους σκλάβους και τραβούν κατά την Ελλάδα. Τότε ήταν που οι Διόσκουροι ανακοινώνουν στην αδελφή τους ότι μετά τον θάνατό της θα αποθεωθεί και ο Μενέλαος θα κατοικήσει στο νησί των Μακάρων. Στο μεταξύ κατευνάζουν και τον θυμό του Θεοκλύμενου.

Το τέλος του Μενέλαου

Ο Μενέλαος κέρδισε πολλά πλούτη, κανένα γιο όμως από την Ελένη, οπότε και κανένα διάδοχο. Την κόρη του Ερμιόνη, αν και ήταν αρραβωνιασμένη με τον εξάδελφό της Ορέστη από παιδιά, την έδωσε τελικά στον Νεοπτόλεμο, τον γιο του Αχιλλέα, στη Φθία. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, την Ερμιόνη είχε παντρεύσει ο Τυνδάρεος με τον Ορέστη και, για να κρατήσει τον λόγο του ο Μενέλαος, τη χώρισε και την έδωσε στον Νεοπτόλεμο. Μετά τον θάνατο του Νεοπτόλεμου στους Δελφούς, η Ερμιόνη ξαναγυρνά στον Ορέστη. Αν και θα καταλήξει στα Ηλύσια πεδία, ωστόσο, πριν πεθάνει, βιώνει τη θλίψη από τα βάσανά του, τα προσωπικά του, του αδελφού του και των συντρόφων του και δηλώνει ότι θα έδινε τα δύο τρίτα της περιουσία του, φτάνει να ήξερε ότι οι σύντροφοί του στον πόλεμο είναι ακόμη ζωντανοί.

ΠΗΓΕΣ

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/mythology/lexicon/atreides/page_013.html

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ!